

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 2. april 2009 truffet vedtak i

- Sak nr:** 5/09 (arkivnr: 200900184-14)
- Saken gjelder:** Klage fra A v/advokat B på tingrettsdommer C ved X tingrett
- Utvalgsmedlemmer:** Eva Nygaard Ottesen (leder)
Berit Svensli Solseth
Frode Sulland
Halvor Kjølstad
Wenche Frogn Sellæg
- Offentlighet:** Med unntak av dommerens navn og klagers prosessfullmektigs navn er alle navn i saken unntatt fra offentlighet, jf. offentleglova § 13, jf. forvaltningsloven § 13. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentleglova § 3.
- Vedtak:** Tingrettsdommer C gis advarsel for å ha optrådt i strid med god dommerskikk.

Innledning:

Ved brev av 23. januar 2009 har A v/advokat B inngitt klage på tingrettsdommer C ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt tingrettsdommer C som ved brev av 17. februar 2009 har avgitt uttalelse. Klagen er supplert ved brev av 5. mars 2009. Tingrettsdommer C har kommentert sistnevnte uttalelse i brev av 17. mars 2009. Domstolleder ved X tingrett er orientert om klagen og har den 20. februar 2009 avgitt uttalelse.

Saksfremstilling:

Klagen har sin bakgrunn i en sak om tvangsfullføring av samvær i henhold til en dom avsagt av X tingrett 11. mai 2006. Far var saksøker i tvangsfullføringsaken. Mor, A, var representert ved advokat B. Tingrettsdommer C var opprinnelig behandlende dommer. Saken gjaldt samvær med en 12 år gammel jente.

Fars begjæring om tvangsfullføring av samvær innkam tingretten 24. november 2008. A gjorde i sitt tilsvarende gjeldende at det ikke var mulig å gjennomføre samvær pga. barnets motvilje. Det ble i tilsvaret opplyst at barnet ønsket å uttale seg i saken. Det ble i tilsvaret videre meddelt at det med det første ville bli inngitt stevning for å få en ny avgjørelse vedrørende samværsspørsmålet.

Ved brev til partene av 18. desember 2008 innkalte tingrettsdommer C barnet til samtale i medhold av barneloven § 61 fjerde ledd, jf. § 31. A ringte tingrettsdommer C den 29. desember 2008 i forbindelse med fastsettelse av tidspunkt for gjennomføringen av dommersamtalen.

Dommersamtalen med barnet ble gjennomført 31. desember 2008. Barnet møtte sammen med sin mor, som ventet utenfor rettssalen sammen med en venninne.

Tingrettsdommer C tok følgende notat fra den angjeldende dommersamtale:

”Den 31.12.2008 hadde jeg, dommeren, i medhold av barneloven § 61 fjerde ledd, jf § 31, samtale med D, som møtte etter innkalling sammen med sin mor A. På bakgrunn av foreldrekonflikten vedrørende gjennomføring av rettskraftig fastsatte samvær fant jeg det riktig å la D få uttale seg. Moren ringte dommeren 29.12.2008. Hennes uttalelser hører ikke hjemme i dette notatet, men hadde i noen grad betydning for problemstillingene. Faren har gjort flere skriftlige/E post innspill.

Jeg tok med D på rettssal 8 hvor samtalen fant sted. D ble satt i dommerstolen, hvor hun skjematisk fikk litt innblikk i hva som skjer i rettssalene. Jeg satt i meddommerstol. Moren, A, ventet i korridoren utenfor, sammen med en som var med henne.

D ble forklart hva saken gjaldt, at faren ved tvangsboøter søker å få gjennomført samværene han og D har rett og plikt til etter dommen.

D fortalte at hun ikke har noe i mot samvær med faren i ferier og ved lengre opphold, men hun syntes ikke noe om disse helgesamværene. Det ble mye reising fredag og søndag, og egentlig bare samvær lørdagen. Hun fortalte også at hun hadde hest og at hun måtte stille den og at samvær noen ganger kolliderte med stevner. Hun sa at samværshelger som kolliderte med stevner var byttet om, og at det hadde gått greit med faren.

D sa også at faren rotet i sekken hennes og hennes saker, noe han ikke hadde noe med. Hun sa han var masete under samvær og ringte henne tre ganger om dagen ellers, og at hun bare kuttet samtalen eller oppringningen uten å svare. Hun likte heller ikke at faren kaller henne "tynnlefse" og snakker stygt om tanten. D ga klart uttrykk for at ingen kunne tvinge henne til samvær når hun ikke ville.

På bakgrunn av D's uttalelser og væremåte, ble hun oppfattet å være en moden og selvstendig 12-åring, som det gikk an å snakke litt alvor med, for å få henne til å samarbeide. Hun ble derfor forklart at det var dette saken gjaldt, at det ikke er hun som bestemmer, men at hun har rett til å bli hørt. De voksne bestemmer, og blir ikke foreldrene enige så bestemmer dommeren, samt at samvær kan søkes tvunget gjennom ved tvangsbøter mot den som har den daglige omsorgen, moren, som etter dommen må motivere og legge til rette for at samværene kan gjennomføres som bestemt. Hun ble også opplyst om at det var mulig at slik tvangsbøte på kanskje 1500 - 2000 kr pr gang bestemt samvær ikke gjennomføres, kunne bli ilagt av meg (dommeren), men at inndrivningen i så fall hørte under faren og lensmannen, ikke under dommeren.

Jeg ga uttrykk for at hun åpenbart hadde en far som var glad i henne og sterkt ønsket samvær og hadde rett til det, at hun derved var heldigere stillet enn mange andre barn, og at en hest ikke måtte komme i veien for det. Jeg ga også uttrykk for at manglende reiselyst, litt sykdom eller vondt i magen ikke var nok til ikke å ha samvær. Hun ble også opplyst at om fastsatte bøter ikke betales eller inndrives på annen måte kunne det føre til salg eller slakt av hesten, men at dette ikke hørte under meg (dommeren) å beslutte.

Jeg oppfordret avslutningsvis D til å samarbeide med foreldrene om gjennomføringen av samværene slik at dette ikke ble vanskelig for mor og far, men hyggelig og greit for alle. Det ble også nevnt at hvis de ikke fikk samværene til å skje etter bestemmelsene så kunne det lett resultere i nye rettsaker om samvær og bosted.

Samtalen med D varte i ca 20 minutter og hun ble gitt anledning til å si det hun ønsket. Hun var på forhånd forklart at det hun sa kunne bli notert og gjort kjent for foreldrene, dersom ikke hun ikke sa at det ikke skulle fortelles til noen. Hun satte ingen slike restriksjoner."

A v/advokat B innga stevning i saken 18. desember 2008. Det ble i hovedsaken nedlagt påstand om at det ikke skulle fastsettes noe samvær mellom barnet og hennes far. Det var i stevningen også inntatt en begjæring om midlertidig avgjørelse. Denne samværsaken ble tildelt en annen dommer ved tingretten.

I primo januar fremsatte advokat B en begjæring om bytte av dommer i tvangsfullføringssaken. Tingrettsdommer C trakk seg fra saken, og tvangsfullføringssaken ble overført til en ny dommer. Det ble presisert at dommerbyttet ikke skyldtes inhabilitet, men det forhold at tingrettsdommer C ikke hadde tillit fra begge parter i saken.

Den dommer som overtok saken gjennomførte en ny samtale med barnet 13. januar 2009. I rettsmøte 3. februar 2009 inngikk partene en ny midlertidig samværsavtale og tvangsfullføringssaken ble hevet som forlikt.

Klager – A v/advokat B – har i det vesentlige vist til følgende:

Tingrettsdommer C har i sin håndtering av tvangsfullføringssaken opptrådt på en slik måte at det kan stilles spørsmål ved hans nøytralitet. Tingrettsdommer C har også gitt uttrykk for forhåndsstandpunkt i saken og har ikke opptrådt hensynsfullt overfor verken saksøkte eller hennes datter.

I telefonsamtalen den 29. desember 2008 ble A møtt av en meget forutinntatt dommer. Tingrettsdommeren hadde på det tidspunktet snakket med far i saken og berørte langt flere tema enn forholdet rundt tidspunktet for den forestående dommersamtalen med barnet.

Fra klagen siteres:

”Dommeren skal i klartekst ha sagt at det var klagers plikt å få barnet til samvær. Hvis klager ikke klarte det tydet det på at klager hadde så store problemer i hjemmet at en kanskje måtte se på klagers omsorgsevne. Dommeren skal videre ha uttalt at hvis klager ikke klarte å få D til samvær ville dette føre til store økonomiske konsekvenser for klager i form av store bøter samt at klager ville bli holdt ansvarlig for alle utleggene far har hatt i den forbindelse (far bor i Y).

Mor ble svært fortvilt og prøvde å si at hun ikke kunne slepe en 12 år gammel jente ut av huset mot sin vilje. Til det skal dommer C ha svart at da fikk far komme og ta henne med. Dommeren skal videre ha sagt at nå fikk klager gå og slå i bordet til sin datter og si at hun skulle reise til sin far, og at en på den måten slapp å møtes 31.12.08, som var tidspunktet for dommersamtalen. Videre skal dommer ha fortalt at han kom til å ta en nærmere samtale med klager på nyåret om konsekvenser. Mor skal ha replisert med å si at hun ikke lenger orket dette, at nå var det nok. Hun nevnte for dommeren at hun har vært svært alvorlig syk (klager har gått gjennom både stråle – og cellegiftbehandling fram til jul 08 pga. kreft). Dommeren skal til det siste ha sagt at da var det nok grunn til å se på klagers omsorgsevne hvis det forholdt seg slik at klager ikke klarte dette.

Klager kontaktet undertegnede umiddelbart etter at telefonsamtalen hadde funnet sted, og framviste sterke følelsesmessige reaksjoner. Klager var fullstendig knust og gråt høylydt i telefonen da hun berettet om hvordan telefonsamtalen med C hadde artet seg. Hun var nærmest utrøstelig, og var svært redd for å sende D til dommersamtale 31.12.08.”

En dommer må ikke opptre på en måte som gir grunn til å stille spørsmål ved dommerens nøytralitet. Det må av denne grunn utvises stor forsiktighet i forbindelse med muntlige henvendelser til eller fra den ene parten i en sak. Det er i utgangspunktet uproblematisk å drøfte praktiske spørsmål i forhold til tidspunktet for beramning av en dommersamtale, men samtalen må holdes på et praktisk plan og ikke gli over til å gjelde realiteten i saken.

Tingrettsdommer C’s uttalelser i den angjeldende telefonsamtale er også i strid med de krav som må stilles til hensynsfull og korrekt dommeropptreden.

Etter dommersamtalen 31. desember 2008 hadde tingrettsdommer C en kort samtale med A. C viste da til at han hadde forespeilet barnet konsekvensene av å motsette seg samvær, og opplyste at gjennomføringen av samvær nå ville ordne seg. Barnet var helt knust etter samtalen og fortalte at hun hadde plikt til å reise oppover til sin far, og at hesten hennes i motsatt fall ville bli sendt på slakteriet.

A’s venninne, E, var sammen med A under datterens gjennomføring av dommersamtalen. E har skriftlig nedfelt sine opplevelser av det forløpne. Denne uttalelsen fulgte som et vedlegg til klagen.

Fra E’s uttalelse siteres:

”Da kom C sammen med D ut til oss, og hans første ord var ”nå kommer samværene i orden igjen fra neste gang” for nå hadde D skjont hva hun måtte gjøre. D var veldig blek, og så ut til

å være på gråten. Jeg sa til ham at det var det vel ikke bare opp til D å skjønne, hvorpå han umiddelbart parerte med at "jo, det var nok bare opp til D, og nå hadde hun skjönt hvor alvorlig dette ville komme til å bli dersom hun ikke umiddelbart gikk i gang med samværene. Det ville få store økonomiske konsekvenser for hennes mor, det var en rettskraftig dom som skulle gjennomføres, hvis ikke ville mor nå bli ilagt dyre bøter som bare ble dyrere og dyrere". Med beskjed om at han skulle skrive en dom om dette, avsluttet han med at han hadde dårlig tid pga fengslingsmøtet. Tilbake satt en D som kjempet med gråten, og som umiddelbart sa "han ville ikke høre noe på det jeg ville si, han hørte ikke på meg i det hele tatt". Usammenhengende bare "buste hun ut med" hvordan hun hadde opplevd samtalen;

- dommeren hadde sagt at hun måtte følge opp den rettskraftige dommen, hun måtte til far hver 6. uke, egentlig var dette i minste laget etter dommerens oppfatning. Ingen grunn var god nok til ikke å følge opp denne dommen, hun var heldig som hadde en far som ville ha samvær med henne, dommeren hadde kommet med flere eksempler på andre barn han hadde snakket med – 1 hadde en far som ikke ville møte sønnen sin, andre måtte bo på barnehjem fordi foreldre ikke ville ha dem. Dersom D ikke sluttet å nekte kom det til å bli så dyre bøter for mamma å betale at hesten sannsynligvis måtte selges til slakteriet, og D måtte kanskje ta med seg skolesekken og bagen og flytte oppover.
- D hadde prøvd flere ganger å si at han ikke hørte på hvorfor hun ikke ville ha samvær med F (som hun benevner far som). Dommeren hadde sagt at han hørte jo hva hun sa MEN det var han som bestemte, hun kunne ikke bestemme. Han hadde iflg D gjentatt flere ganger at han truet henne ikke, MEN, og så hadde han gjentatt at gjorde hun det ikke, ville konsekvensene for mamma bli så kostbare at hesten sannsynligvis måtte selges.
- D gjentok flere tilsvarende utsagn, og var redd og krenket av hva hun hadde vært utsatt for og av de konsekvensene dommeren hadde gjentatt flere ganger."

Det D har blitt utsatt for i dommersamtalen har gått veldig inn på henne, og hun har blitt svært usikker på hvorvidt de nå vil kunne beholde hesten eller ikke. Tingrettsdommer C var i forkant av dommersamtalen kjent med at barnet var svært engstelig for å miste sin mor i kreft, samt at hun var svært knyttet til en hest hun hadde på stall. Begge disse forholdene fremgikk av tilsvaret av 12. desember 2008.

Fra klagen siteres videre:

"Når det gjelder dommersamtalen er hensikten med denne ut i fra barnel. § 31 å høre barnets syn. Som det framgår av barne - og likestillingsdepartementets veileder Q-15/2004 om "saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker for domstolene og høring av barn" er det viktig at barna får anledning til å uttale seg helt fritt, og at de ikke blir utsatt for press i den ene eller andre retning. Viktigheten av å ha fokus på barnets beste også i selve dommeravhøret blir bl.a. framhevet.

Det vises også til barnekonvensjonen art. 12 nr. 1 hvor det slås fast at barnet skal få uttale seg fritt. I dette ligger at barnet ikke må føle tvang eller press i retning av å komme med et bestemt syn.

Til disse punkt vises igjen til notatet fra dommeren. Det synes som om dommeren har brukt mer tid på å "snakke litt alvor" med barnet enn egentlig å høre barnets syn. Han har på flere måter lagt press på D for å få henne til å gå med på samvær med far. Det alvorligste presset består i at dommeren kobler inn hesten på en slik måte at slakt av denne vil kunne bli resultatet hvis barnet ikke velger å samarbeide. Dette presset har ført til store, og helt unødvendige, belastninger for D.

Det gjøres derfor gjeldende at dommersamtalen ble gjennomført på en svært lite hensynsfull måte, og i strid med helt sentrale prinsipper om mest mulig skånsom behandling av barn i slike situasjoner. Dommeren har etter klagers mening heller ikke

under dommersamtalen opptrådt nøytralt eller unnlatt å signalisere forhåndsstandpunkt i saken.”

Innklagede – tingrettsdommer C – har i hovedsak vist til følgende:

Tingrettsdommer C anfører at han er profesjonell, nøytral og uten forhåndsstandpunkt i de sakene han behandler. Å oppfordre partene til å søke å bilegge ødeleggende tvister og samarbeide om gjennomføringen av rettskraftige avgjørelser, er sentrale dommeroppgaver, og det bør ikke svekke tilliten at en dommer viser et konfliktløsende engasjement i saken.

Fra uttalelsen siteres:

”Med hensyn til beskyldning om forhåndsstandpunkt skal kort bemerkes at saken var en tvangssak med påstand om tvangsbøt for manglende gjennomføring av rettskraftig dom på samvær. At man oppfordrer partene til å unngå noe slikt ved å samarbeide om å etterleve en dom, er da intet forhåndsstandpunkt den ene eller andre veien med hensyn til om vilkårene for ileggelse av tvangsbøt er tilstede. Saken ble heller ikke behandlet i søksmålsformer, og dommeren er da noe friere med hensyn til muntlige innspill og henvendelser fra partene.

Det var ingen ny sak om samvær. Jeg er derfor noe usikker på om det var korrekt å høre barnets mening, og derved bringe inn barnet i en slik konflikt mellom foreldrene om tvangsbøt. Det som imidlertid var poenget i samtalen med D var å finne ut om det er mor eller barnet som var/er problemet med hensyn til gjennomføring av fastsatte samvær. Det er vel rimelig klart at dersom det er barnet som nekter samvær med far, og mor gjør hva som med rimelighet kan ventes for å motivere og påvirke barnet til samvær og respektere avgjørelser, eller tilrettelegger for samvær på annen måte, er det ikke aktuelt med tvangsbøter.

Jeg forsøkte å finne ut noe om dette. Da D uttalte seg i retning av at det kanskje var hun som skapte problemer, at hun selv traff avgjørelse om ikke å ha samvær med faren, uavhengig av hva moren måtte ønske, fant jeg grunn til å snakke litt alvor med henne og forsøke en tilpasset veiledning om hva man står overfor av utfordringer og mulige konsekvenser. Det mener jeg var en riktig vurdering med henblikk på en minnelig løsning av tvangssaken.

Man gjør en stor feil om man undervurderer D's intellekt. Hun ga inntrykk av å være både uredd, selvstendig og våken, og moden for saklig og direkte informasjon. Hun forstod. Men det er klart at dette med stadige konflikter mellom foreldrene, som bringer inn stadig nye velmenende psykologer, dommere og andre aktører, er smertefullt, frustrerende og slitsomt for alle, ikke minst for et 12 år gammelt barn.

Men dette, med en direkte tilnærming til problemene, kan faktisk ha vært meget vellykket. Foreldrene har endret saken fra å være en tvangssak til å bli en tradisjonell samværs sak. De har inngått et rettsforlik om ny samværsordning. En slik ny avtale ville neppe løst problemet om ikke D ville medvirke. D var ved nye samtaler og uttalelser klar over at konsekvensene av manglende samarbeide kunne bli svært kjedelige. Kanskje var det også en hjelp eller motivasjon til å samarbeide med hverandre, å få en ny felles "fiende" i dommeren.

Jeg er ellers noe usikker på i hvilken utstrekning slike klager, med subjektive personangrep, hvor nærmest alt er galt, bør besvares. Dette henger sammen med at også i forbindelse med mulig forsvar mot denne slags skriverier, må man ha øye for at det dreier seg om barn og barnets beste. Jeg vil nødig uttrykke meg slik at det på noen måte kan gå ut over barnet, eller skape ytterligere konflikt mellom foreldrene. Denne piken har lidd nok

ved foreldrenes omfattende konflikter gjennom mer enn halvparten av sitt liv. Jeg oppfatter meg som barnets medhjelper og ikke en motpart, og ønsker ikke å gi en uttalelse, eller et forsvar mot klagen, som av barnet kan oppfattes å endre dette, eller skape unødig uro i omsorgsbasen.”

Tingrettsdommer C mener klagen må ses på bakgrunn av den svært langvarige foreldrekonflikten. 11 rettssaker på 8 år vitner formodentlig om mellommenneskelige og personlige problemer hos partene, og at det muligens var behov for en ny tilnærming.

Dommeren mener uttalelsen fra A's venninne, E, er en uheldig sammenblanding av fag og partsinnlegg fra en velmenende, inhabil venninne. Han kjenner seg på ingen måte igjen i E's fargelagte opplevelser. At han hadde en fengslingssak gikk på ingen måte ut over gjennomføringen av dommersamtalen med D. Det medførte imidlertid at han ikke hadde tid til en etterfølgende prat med A og hennes venninne, noe de nok ikke likte. Han ønsket i minst mulig utstrekning å ha samtaler med partene separat, noe også den foreliggende klage viser at var en riktig vurdering. Også faren har av retten blitt behandlet på samme, noe direkte måte. Begge partene er forsøkt behandlet likt, og han har sterkt oppfordret dem begge til å samarbeide framfor å beklage seg over hverandre.

Tingrettsdommer C oppfattet ikke at bakgrunnen for telefonsamtalen den 29. desember 2008 var gjennomføringen av dommersamtalen. A tok opp forhold vedrørende tvangsfullføringssakens realitet. I mindre bastante ordelag enn beskrevet i klagen, oppfordret han henne da til å samarbeide. Det ble presisert at saken gjaldt ileggelse av tvangsbøter. I et forsøk på å hindre at far fikk argumenter for å anlegge nok en sak, ble det fra hans side også nevnt at påberopelse av egen sykdom som grunn for ikke å medvirke til gjennomføring av samvær, kunne bli oppfattet som svikt i omsorgsevnen og kunne tenkes å bli brukt mot henne i enda en ny sak. Under samtalen var de innom de temaer som angitt, og han mener det ble gitt saklig veiledning på en korrekt måte. Han forsøkte å gjøre samtalen kort, men avbrytelser ville vel bare ført til ytterligere klage. Subjektive tolkninger og tårer overfor advokaten og andre, når man ikke umiddelbart får det som man vil, har han ikke grunnlag for å kommentere.

Dommeren har lite å tilføye omkring dommersamtalen utover hva som fremgår av brevet av 5. januar 2009. Han var usikker på om D's uttalelser hadde sin opprinnelse hos D selv eller moren. Han forsøkte uten hell å få fram nyanser i uttalelsene, samtidig som han var oppmerksom på å ikke skade D's forhold til sin mor og tryggheten i denne omsorgsbasen.

Fra uttalelsen siteres:

”D har fritt fått uttale seg og hun er saklig blitt forklart hva saken dreiet seg om. Hun ble foreholdt viktigheten av samarbeid og av å respektere det som var bestemt, samt kjedelige konsekvenser av det motsatte, slik det fremgår av min redegjørelse for samtalen til partene, som er vedlagt klagen. Hun forstod alvoret. Det bør ikke være kritikkverdig at jeg har sakt hva gode foreldre sier og bør si, selv om det selvfølgelig kan være litt tøft med direkte tale.

Jeg forstår at D ikke syntes det var noen spesielt morsom samtale hun hadde med en gammel dommer, men det var da heller ikke hensikten. Samtalen var, så godt jeg kan gjøre det, tilpasset en 12 år gammel pike som i mange år har vært gjenstand for en omfattende og krevende konflikt mellom foreldrene. Mulig etterfølgende misstemning, etter at jeg forlot D, må eventuelt være skapt, eller forsterket, gjennom avhør og meningsytringer utenfor min kontroll.

...

Det klagen egentlig burde ha dreiet seg om, er hvorvidt en dommer i en slik tvangssak, bør la barnet få uttale seg, og om dommeren ved samtalen med barnet kan søke etter forliksløsning ved å forsøke å motivere og påvirke barnet, og om det i den forbindelse er korrekt, eller akseptabelt å gjøre det på en alvorlig måte, som barnet kan føle lite morsom eller endog litt ubehagelig.

Hvis man mener det ikke på en saklig måte kan fortelles til en 12 år gammel, moden og kanskje litt strid pike, at hennes holdning kan få betydning for hestehold, kostnader, salg, slakt, så får jeg heller ta kritikk for det, men ikke for subjektive synsinger hos klageren, hennes venninne eller advokat.”

Domstolleder – sorenskriver G – har i hovedsak uttalt følgende:

Hun var ikke til stede under den angjeldende dommersamtale og har følgelig ikke grunnlag for å uttale seg om hvordan samtalen forløp. Hun ble kjent med saken ved advokat B's begjæring om dommerbytte i saken. Denne begjæringen ble mottatt før tidspunktet for inngivelsen av klagen. Da det i familiesaker er svært viktig at begge parter har tillit til dommeren, er det ikke uvanlig at det byttes dommere i slike saker. Dommerbytte kan skje etter initiativ fra dommeren selv eller fra en av partene. Alle dommerne ved domstolen er fleksible på slike løsninger. I herværende sak trakk tingrettsdommer C seg fra saken, og den ble overført til en ny dommer. Det ble gitt klar beskjed om at tingrettsdommeren ikke var inhabil, men at han trakk seg fra saken fordi han ikke hadde tillit fra begge parter.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptre i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Det fremgår av lovforarbeidene jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle ”uhøvisk eller utilbørlig” atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

”Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forfølgning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse...”

Det følger av dette at klagerens anførsler om manglende nøytralitet, signalisering av forhåndsstandpunkt, samt manglende hensynsfullhet overfor både A og hennes datter, kan behandles av utvalget.

Når det gjelder telefonsamtalen 29. desember 2008 vil Tilsynsutvalget på generelt grunnlag bemerke at en dommer i kraft av sin veiledningsplikt skal informere og veilede sakens parter om både prosessuelle og materielle forhold. Hvor langt veiledningsplikten strekker seg må avgjøres konkret i den enkelte sak, og både forhold som sakens art, partenes stilling, eventuell bistand fra prosessfullmektiger m.v. er relevante faktorer i vurderingen.

Ved utøvelsen av veiledningen må dommeren være seg svært bevisst at veiledningen ikke går så langt at det utfordrer dommerens nøytralitet, ei heller at partene gis grunn til å stille spørsmål ved denne. Veiledningen må foregå på en saklig og respektfull måte, og dommeren må påse at hun/han i sin veiledning ikke signaliserer noe forhåndsstandpunkt i saken.

Det hevdes i klagen at tingrettsdommer C i telefonsamtalen var svært forutinntatt, gikk langt i å signalisere et forhåndsstandpunkt hva gjaldt sakens realitet, og opptrådte på en lite hensynsfull måte overfor A. Tingrettsdommer C gir ikke en helt sammenfallende beskrivelse av hva som ble sagt i den angjeldende telefonsamtale, men hans egen beskrivelse bekrefter langt på vei at telefonsamtalen forløp slik det er gjengitt i klagen. Advokat B's beskrivelse av sin klients reaksjoner umiddelbart etter samtalen, samt det etterfølgende hendelsesforløp i tilknytning til dommersamtalen, bekrefter også dette. Tilsynsutvalget leger derfor til grunn at samtalen i det vesentlige har funnet sted slik som beskrevet i klagen.

Tilsynsutvalget finner at tingrettsdommer C i telefonsamtalen opptrådte klart kritikkverdig og i strid med god dommerskikk. Han gikk for langt i å presse klager til å godta samvær. Det vises særlig til at tingrettsdommer C i sin egen redegjørelse bekrefter at han uttalte at "påberopelse av alvorlig egen sykdom som grunn for ikke å medvirke til gjennomføring av samvær, kunne bli oppfattet som svikt i omsorgsevnen og bli brukt mot henne i enda en ny sak".

Tilsynsutvalget går videre over til å drøfte anførselen om at tingrettsdommer C's gjennomføring av dommersamtalen med barnet den 31. desember 2008 var svært lite hensynsfull og i strid med helt sentrale krav til skånsom behandling av barn i slike situasjoner.

Dommersamtalen ble gjennomført i medhold av barneloven § 31. Etter barneloven § 31 andre ledd skal barn høres om "personlege tilhøve". Dette gir barnet en rett, men ingen plikt til å uttale seg, også i saker om tvangsfullføring av samvær. Bestemmelsen gjør ikke barnet til part i saken, og uansett alder og modenhet må barnet under ingen omstendighet ansvarliggjøres i en slik sammenheng.

En ikke upraktisk situasjon i dommersamtaler er at barnet stiller spørsmål til dommeren knyttet til prosessen og/eller realiteten. En dommer er ikke avskåret fra å besvare barns spørsmål, men man må være meget skjønnsom i håndteringen av slike spørsmål da dommeren ikke kjenner barnet, herunder personlighet og modningsnivå, og barnets kjennskap til saken. Tilsynsutvalget mener at forsøk fra dommerens side på motivering og annen påvirkning i forhold til barnet raskt vil representere "uhøvisk eller utilbørlig" adferd.

Tingrettsdommer C's notat fra dommersamtalen og den uttalelse han senere har avgitt i forbindelse med klagesaken, viser at han i samtalen med barnet gikk vesentlig lenger enn å høre barnets mening om saken og å avdekke årsaksforholdet bak den manglende gjennomføringen av samværet. Tingrettsdommer C oppfattet barnet slik at det var mulig å snakke alvor med henne "for å få henne til å samarbeide". Han søkte "etter en forliksløsning ved å forsøke å motivere og påvirke barnet" og orienterte om mulige konsekvenser av manglende etterlevelse ved bl.a. å vise til at "salg eller slakt av hesten" var et mulig utfall som følge av at barnets mor kunne komme til å måtte betale bøter.

Ovennevnte er en tilnærming til dommersamtalen som ligger langt utenfor barneloven § 31 andre ledd og representerer et alvorlig brudd på god dommerskikk. Spesielt kritikkverdig er det at dommeren ansvarliggjør barnet for foreldrenes konflikter. Han konfronterer henne også med mulige konsekvenser av hennes adferd som må ha fremstått som svært skremmende. Slik tingrettsdommeren selv har fremstilt samtalen i notat fra denne, innebar forsøket på å motivere barnet i realiteten en dårlig skjult trussel. Dommerens adferd representerer et for barnet ikke ubetydelig skadepotensiale, spesielt sett i lys av at barnet har vært gjenstand for 11 rettsaker over 8 år. Tilsynsutvalget finner videre grunn til å nevne at dommersamtalen bare varte i 20 minutter. Det var i løpet av denne tiden dommeren gjorde en vurdering av barnets modenhetsnivå som han mente berettiget hans adferd.

Tilsynsutvalget kan etter domstolloven § 236 andre ledd gi en dommer kritikk eller advarsel. Om valget mellom de to reaksjonsformer uttaler lovforarbeidene jf. NOU 1999: 19 side 328:

”En advarsel vil være av vesentlig betydning for om en dommer kan straffes etter straffeloven § 324 for forsømmelighet i tjenesten, herunder straff i form av tap av dommerstillingen, og ved en vurdering av om dommeren skal avskjediges ved sivil dom. En advarsel kan derfor betraktes som et alvorlig varsku for vedkommende dommer.

...

At disiplinærorganet finner dommerens overtramp som så alvorlig at hun/han må gis en advarsel, vil antakelig bare forekomme i sjeldne tilfelle. En reaksjon i form av kritikk vil trolig bli det vanligste. Som antydnet ovenfor vil det her åpne seg et vidt spillerom for disiplinærorganet til å utforme kritikken slik det finner mest formålstjenlig, både i forhold til den konkrete forgåelse og med sikte på organets normgivende funksjon.”

Ut over de betraktninger som er fremført ovenfor vil Tilsynsutvalget understreke at tingrettsdommer C's opptreden i dommersamtalen 31. januar 2008 representerer et kvalifisert brudd på den tillit A viste dommeren ved å overlate barnet sitt i dommerens varetekt. Denne tilliten er rettsapparatet avhengig av i flere sammenhenger. Denne tilliten må forvaltes varsomt og den atferd som her ble utvist bidrar til å undergrave denne tilliten. Tilsynsutvalget registrerer også at dommeren gjennom sine uttalelser i klagesaken fastholder at han behandlet saken på en god måte. Dette understreker behovet for at tingrettsdommer C gis ”et alvorlig varsku”.

Etter en totalvurdering av saken finner Tilsynsutvalget at det er grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak i form av advarsel, jf. domstolloven § 236 andre ledd.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Tingrettsdommer C gis advarsel for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.